

Marks fågelklubb i österled

De östpolska träskmarkerna och urskogarna längs med den vitryska gränsen, har alltid haft en märklig dragningskraft på fågelklubbens medlemmar. Ett tiotal exkursioner har ordnats genom åren, oftast med en numera ganska bedagad före detta ordförande vid ratten. Efter några års uppehåll, var det åter dags för ett besök. Årets resebesättning var ett riktig All Star Team, med allt från f.d. Tv-stjärnor via vegetarianer till fågelfotografer. Den senare gruppen, var som vanligt överrepresenterad och var en källa till ständig oro för reseledningen. Inte ens en fruktig smygare eller en i all hast nedsköljd lokal pilsner undgick megapixel-maffian.

Fredagen 17 maj anträdde färden. Redan i Halmstad avslöjade Lothar att hans pass låg kvar hemma på köksbordet. Detta föranledde en livlig förfalskningsverksamhet i bussen. Förslagen haglade och Inge kom nog närmast, då han föreslog att vi skulle fotografera av Rosenbom i Karlskrona och klistra in bilden i ett rabatthäfte från Preem. Detta förslag röstades ner och vi anträdde nervöst färjan med den opassande medpassageraren i framsätet. Väl ombord gick vi bärsärkagång bland puddingar, öltunnor och inkokta grisfötter. Sjögången var måttlig, men enligt någon deltagare var bakdäcket obalanserat på färjan när hon skulle somna.

När det var dags för ankomsten till polskt land och den väntande passkontrollen, klämde vår chaufför en snilleblix. Genom att utropa "Visent" i bussen, fick han den kryssgalne Lothar att flacka med ögonen och börja flämta som en hund i framsätet. Tullkontrollen gick som en dans, då vi pekade på Lothar och ropade "vacciniert, vacciniert". Snart styrde vi med säker hand ut på de nybyggda motorvägarna, omgivna av en del spridda skurar av vita storkar och enstaka havsörnar och rödglador. Efter en timma tyckte buss två, att det var dags för ett längre stopp. Genom att köra igenom en hög med skrot, lyckades de med övertyga reseledningen att ett stopp på en däckverkstad skulle passa bra. Efter en stunds dividerande fick vi på ett luftfyllt däck och samtidigt ett 10-tal arter på reselistan. Svart rödstjärt, sommargylling, steglits och svarthätta ingår i varje välsorterad polsk däckverkstads omgivning. Kan ju vara ett tips för den lokale däcknasaren i Fritsla.

Ett snabbstopp vid Morąg-sjön gav klent utbyte, även om brunhökar och steglits försökte gaska upp församlingen. En hastigt förbiflygande och på lätet bestämd ökentrumpetare, fick snabbt ombestämmas på grund av en efterhängsen surkålsluk och Staffans generade ansiktsuttryck. Färden gick vidare österut, mat intogs och på sen eftermiddag nådde vi Goniądz, vårt huvudläger för första dagarnas exkursioner. Mängden vatten i träsket imponerade, liksom förekomst av mygg som exploderat under de senaste dagarnas värmebölja. Redan innan kvällens middag, tog de mest entusiastiska fram kryssarlistorna och fyllde på med gulhämpling, grå flugsnappare, vitvingad tärna och vassångare från positionen på hotell-parkeringen.

Söndag morgon var det dags för resans höjdpunkt; morgonexcursion till Budne. Den lilla byn är den ornitologiska motsvarigheten till den heliga stenen i Kaba. Inom loppet av några minuter hade vi självklart lokaliserat årtor, svart stork, ägretthägrar, skäggtärnor, svarttärnor, rödspovar, härfågel och sommargylling. På samma tid hade tyvärr resällskapet också hittats av de lokala blodsugarna. De mer skinnborra i sällskapet ratades av myggorna, medan de som njutit av bordets håvor fick plikta med några deciliter blod. Efter 1,5 timmas skådning på fastande mage, satt det bra med frukost. Efter lite skönhetsvård (förgäves för somliga i sällskapet), drog vi ner mot sydväst och en vandringstur till ett av de mer svårtillgängliga tornen i nationalparken; Mścichy. Vandringen som är cirka 3 kilometer går utöver sumpiga ängar och stundtals saknades vägen på grund av den kraftiga vattenföringen. Fågelutbytet var ganska rikt, med några tusen vitvingade tärnor, en handfull ägretthägrar och flera spelande rödspovar. Tyvärr misslyckades vi att se citronärlorna och vattensångarna, men vi fick istället njuta av dubbelbeckasin och dvärgrördrom.

Herr Wallgren hade slängt ute lite krokar om vattens densitet visavi fru Wallgren flytkraft under morgonens frukostpass. Vägen ut till fågeltornet ansågs passande för att pröva teoriernas hållbarhet och med en välriktad knuff sjösattes frun. Göran fotograferade för fullt, medan de gentila herrarna njöt av den lilla sjöjungfrun som högljutt plaskade runt i det meterhöga och blodigelfyllda vattnet. Efter en stunds blötläggning, ansåg vi det vara nog och drog upp den gallhojtande seniorskådaren, trots Arnes viftande med tjocka sedelbuntar och löften om snabba cash.

Måndagen grydde och morgonutflykten ägnades åt den spångade leden nere vid det raserade fortet vid Osowiec. Här njöts vitstjärniga blåhakar, bobyggande pungmesar, spelande flodsångare och simmande bävvar. Resterande delen av dagen ägnades åt den södra bassängen, men först måste parkkontoret i Osowiec besökas. Här huserar Artur Wiatr och det dröjde inte länge förrän Artur och reseledaren hänslade ogenerat framför receptionsdisken. Efter vi betalt en mindre avgift för saneringen efter Ulla-britts bad, fick vi tillstånd och licens för vår fortsatta färd i nationalparken. Artur levererade några matnyttiga tips och kontorets förråd av symaskinolja länsades, så vi kunde minska volymen på gnisslet i vår sönderfallande buss. Även den höftledsopererade från Halmstad tog sig en rejäl hutt och som genom ett trollslag minskade fynden av sjungande gulhämpling. Vi fortsatte söderut på den östra sidan av floddalen. Sumpskogarna utmed vägen hyste den första vittryggen som trummade och tornet strax norr om *Długa Luka* var en fin utsiktspunkt för att njuta av ängshökar.

Lothar som anfäktades av de ettriga myggen, lyckades med konststycket att köpa en ampull med myggolja i den lokala sklepen med hjälp av teckenspråk. Han gned sina håriga armar i en juckande rörelse och affärsinnehavaren visste med en gång vad han var ute efter. Stanken av vanilj och billiga barer blev outhärdlig i bussen och även om han fick uppskattande och menande blickar från några blonderade herrar i vägkanten, så var det sista gången Herr Clausen handlade i sklep Fnaski. När Artur undersökte oljan, så visade det sig vara vaniljessens till kakor, som han oljat in sig i.

Vi trampade ut på Europas mest berömda fågelskådarspång vid *Długa Luka*. Här bjuds på närkontakt med den globalt sällsynta vattensångaren och vi blev inte besvikna. Runt omkring oss rörde sig ett tiotal spelande hannar av den lilla stripiga sävsångarkopian. Runt 50 % av det kända världsbeståndet finns i Biebrza och särskilda bevarandeåtgärder har satts in för att rädda det tynande beståndet. Våtängarna slåträs och Europamästerskapet i lieslätter hålls årligen i Biebrza. Till det senare evenemanget blev Marks fågelklubb inbjuden av nationalparksledningen att representera Sverige med ett landslag. Förbundskaptenen Staffan Johansson och riksmassören Kjell Carlsson började genast attutse lagmedlemmar och den givna segern firades redan tre månader före tävlingen gått av stapeln. Härligt med förutseende ledare i klubben!

Nästa stopp var den fantastiska utsiktsplatån vid Góra Strękowa. Under oss bjöd det översvämmade deltalandskapet på en fantastisk upplevelse. Ett 100-tal vita storkar spatserade omkring på blötaderna och bland dessa även 16 kritvita ägretthägrar i olika åldrar. Luftrummet över oss var fyllt av kretsande vita storkar med någon enstaka svart stork insprängd i sällskapet. Några avlägsna havsörnar och vråkar gjorde termikstudierna extra intressanta. De mer jordnära i resällskapet ägnade sig enträget åt gås-studier, då främst av smör-gåsen som tillsammans med termåsen blev en härlig kombo. Arne ägnade de stupande rasbranterna stort intresse, samtidigt som han försökte få Ulla-britt att upprepa ramsan "Jag är inte rädd, jag kan flyga, jag är inte rädd, jag kan flyga". Någon flygtur blev det inte, då reseledaren ansåg att 40 ytterligare guldlokaler skulle besökas innan solnedgång.

Nere vid Wizna fick vi närkontakt med skäggtärnor och givetvis en massa vitvingade tärnor. Mindre skrikörn, havsörn, tranor och göktyta förgyllde också platsen, liksom även flera arter simänder. Efter nödvändigt intag av mat och pilsner beslöts att vi skulle dra upp utmed västsidan. Värmen gjorde sig påmind och i den gassande solen mattades intensiteten bland resdeltagarna. Västsidan med Burzyn och Brzostowo, ägnades endast ett flyktigt intresse och inga nya researter kunde bokföras. Givetvis såg vi tusentals vitvingade tärnor, hundra vita storkar, ett gäng havsörnar och några förbiflygande ägretter, men de luttrade markskådarna ägnade mer tid åt kliande myggbett och kurrande magar. Vi drog hem mot vår bas och den hägrande kvällskådningen i byn (tornuggla med pilsner och korv).

Tornugglan visade sig vara lika svårlockad, som en immig polsk pilsner framför reseledarens torra strupe. Några vackra flygturer över en beundrande och hänförd publik och sedan slank ölen direkt ner i halsen. Även uggleparet gjorde sitt bästa för att underhålla med några flygpiruetter ackompanjerat av ett isande dödsskri, för att verkligen fullända naturupplevelsen. Några traskade vidare ut på vallvägen för att avsluta och fullända kvällen. Vallvägen skär rakt genom träsket och från den upphöjda vägbanan kan man njuta av vattensångare, småfläckig sumphöna, vattenrall och en överjordisk grodkonsert. Ett märkligt läte fick oss för ett ögonblick misstänka mindre sumphöna, men fick till slut tillskrivas en variation av vattenrallens läte.

Den tredje dagen grydde och ett milt regn fick oss för en gångs skull att tveka. Vandringsleden mot Kapice, var redan upptagen av cirka två miljoner mygg, varför vi prövade att leta mindre skrikörn, vid en närbelägen häckningslokal. Misslyckad mission visade det sig och vi drog ner mot tornet vid Osowiec. Här gav en utfärgad rosenfink en vacker uppvisning. Ute i floddeltat tronade en gammal havsörn i ett dött träd. För ett ögonblick bröt solen igenom molntäcket och satte sökarljuset på den mäktiga rovfågeln. Som en myggsvärm svirrade vitvingade tärnor och skäggjärnor kring den imposanta fågeln i det mjuka ängsljuset. Detta var den närmaste en religiös upplevelse som vi bjöds på under årets Polen-resa.

Tisdagens dagstur gick till norra delen av Biebrza. Vår fotograf Göran hade fotograferat en käring i byn Jaglowo på förra årets resa och hade efter ett år lyckats framkalla filmen och montera bilden bakom glas och ram. Vi körde ortolansparvsmarker, över skrangliga träbroar och dammiga grusvägar allt för att tillfredsställa den kravstoren fotografen. Efter en timma var vi framme vid husets port och den vattenkammade och rodande gossen Göran, knackade på hos den gamla damen. Det visade sig att tanten avlidit efter vårt förra besök, men att ingen anklagade den fotograferande Halmstadbon för detta. Göran lät sig inte nedslås av detta, utan hade snart jagat upp några andra polska pensionärer på lagårdstak och viftade hotfullt med sitt 200 mm tele. Vi får hoppas dessa oskyldiga åldringar, inte fick några allvarliga men av denna skräckupplevelse.

Vi beslöt att testa några fiskdammar i närheten av Knyzsyn. Här möttes vi av sångsvanar och knölsvanar. Lothar dammsög vattenbrynet i sin jakt efter grodor och reptiler. Många menade att han misslyckades, när han glädjestrålade höll upp min nyligen utspottade Göteborgs Prima Fint och påstod att det var en utsöndring från en grönläckig padda. Själv harmades jag av liknelsen och bestämde att vi raskt skulle dra vidare mot Tykocin. I en grusgrop utanför byn beslöt vi för att fika, trots idogt blåsande. Gråt och tandagnisslan uppstod snart, inte på grund av att vi inte såg de utlovade biätarna utan mer av det tunna sandskikt som täckte smörgåsar och fyllde de flesta tänkbara kroppsöppningar. En närgången ängshök fick Staffan och Ragnar på språng. Envetet förföljde de fjäderfäet längs med grusgropskanten med sina kameror och till allas stora glädje, stötte de även fram några färggranna biätare ur buskarna.

Vi gjorde en kringgående rörelse och lyckades till slut få syn på halvdussin biätare på en telefonledning i bakkanten av sandtaget. De gnistrande färgerna på biätarna fick den sällskapande turturduvan på samma tråd att förblekna en aning. Lycko-nivån steg brant bland ökenråttorna och återtag till Goniadz kröntes av ett besök vid den underbara havsörnssjön Zygmunt Augusta. Självklart fick vi också njuta av en bländande uppvisning i jaktteknik. Göran fick nämligen syn på ytterligare två åldringar, som han jagade över bygatan med kameran i högsta hugg. Även havsörnar var på hugget och en gammal utfärgad hona fångade en fisk bara ett hundratal meter från våra parkerade bussar. Även vassångare och trastsångare gjorde sitt bästa för att överrösta några pratsamma Lerums-bor.

Onsdagen grydde och det var dags att dra vidare österut. Vi lämnade Goniadz med en liten tår i ögonvrån och deponerade även två liter blod på lokalen. Efter en timma var det dags att checka av fiskdammarna vid Dojlidy. Dammkomplexet härbärgerade ett antal gråhakar och svarthalsade doppingar och Inge kunde vid återkomsten till bussen berätta, att den sträckte sig tolv kilometer österut. Själv saknar jag förtroende för den lokala maffian på denna ruskiga plats, varför jag beslöt att stanna på dammvallen och konversera tre kysnödiga damer i resällskapet. Jag trodde för ett ögonblick att det var min fagra åsyn som fick det att vattnas i ögonen, men ack vad jag bedrog mig. Till damernas förtret upptäckte jag dessutom en spelande mindre sumphöna, precis på den plats de beslutat att orena. Vi fortsatte österut och besåg bland annat en övergiven häckningsplats för blåkråka. Dessvärre så minskar arten i hisnande takt i östra Polen och minst fem av MFK's blåkråkelokaler gapar numera tomma. Utförsbacken verkar vara väldigt brant för denna karismatiska och vackra fågel.

Bialowiezca-skogen delas mellan Polen och Vitryssland och är som bekant den enda bevarade urskogen av centraleuropeisk modell. Tidigare sträckte sig denna mäktiga skog ända fram till Atlantkusten. I samband med anläggandet av fågeltornet vid Veselången och byggandet av åtelgömslet i Seglora, avverkades den mesta av denna ursprungliga skog och numera finns endast en ömka spillra kvar. Trots att den har naggats i kanten, så hyser den en fantastisk fauna. Bara i den lilla parken som omgav besökscentret, lyckades vi hitta gråspett och halsbandflugsnappare på vår korta kvällspromenad. Kjell och Gunnel bjöd rundligt på drickbart innan middagen kom fram på bordet. Det visades sig att de hade bröllopsdag och självklart fanns ingen bättre plats att fira detta på, än i sumpskog i östra Polen. Deras goda initiativ fick oss att börja inventera andra bemerkelsedagar som kunde firas. Jag och Janne föredrog att i all stillhet på vårt gemensamma rum högtidlighålla att Charles Darwins anträdde sin resa med HMS Beagle 1831. Fördelen med detta arrangemang var att detta klockslag skedde varje kväll, vilket gav oss möjlighet till regelbundet och dagligt intag av både cigarrill och en kall gin och tonic.

Torsdagmorgonen startade redan 03,30. Lothar och Göran hade hyrt in en speciell visent-guide som skulle ta dem med ut på skraddarsydd exkursion för att de skulle få närkontakt med europeisk buffel. Övriga fick sovmorgon ända till 04.00. Tillsammans med vår inhyrda guide, skulle vi besöka den stängda delen av reservatet. När vi vandrade ut över de dimhöljda ängarna, hojtade vår guide till. Tre visenter skred majestätiskt över de rikt blommande ängarna. Vi skänkte en tanke till Lothar, som missat visent på alla sina sju resor till Polen. Vi fortsatte in i skogen och möttes av trädgiganter, mindre flugsnappare och flyktiga möten med vitryggiga hackspettar, mellanspettar och spillkråkor. Vintern hade hållit Polen i ett hårt grepp långt fram i slutet av april och sommartemperaturer hade anlant plötsligt. Spettarna hade gått direkt till häckning utan att revirmarkera, vilket gjorde att man från parkledning saknade exakta lokaler för många åtråvärda arter. Vi lät oss inte nedslås av detta, då våra näthinor fylldes av vandrande visenter. Efter tre timmars vandring återvände vi till ängarna

utanför skogen. Som avslutningsarter kunde vi bokföra en närgången vitrygg och en göktyta som exponerade sig fint i en buske.

Givetvis hade Lothars visentexpedition misslyckats och hans vidgade näsborrar var ett tecken som inte kunde missförstås. Vi skulle alltså inte beställa in buffelvodka till frukost, för att fira vårt fynd. Efter frukosten vilade vi oss i form inför eftermiddagens resa till Siemianówka-dammen. Efter lunch drog vi norrut genom skogen och efter en timmas tid på skumpiga vägar nådde vi fram. Från vår parkering anades Vitryssland i fjärran. Vattenytorna innehöll en hel del matnyttigt, främst tärnor, havsörn och ägretthägrar. Från skogsbrynet hörde svartmes och en snabbt överflygande citronärla försvann spårlöst över järnvägsspåren som klyver sjön i två delar. Cecilia lyckades hitta citronärlan igen och några få utvalda i sällskapet fick njuta av den täcka uppenbarelsen. Vi andra fick vänta tills fru Dejenfelt anlände till bussen, innan vi fick se henne.

När vi en stund senare lämnade lokalen fick vi sällskap av Straż graniczna- den polska gränspolisern. De undersökte pass och bilpapper och trots att jag stack till dem en hög med zloty, ansåg de inte att Janne såg ut som en insmugglad vitryss. Vi släpptes ur gränspolisern garn och kunde återvända till vår bas. Göran och Ragnar som stannat kvar i byn, visade upp bilder på svarta rödstjärter och mindre skrikörnar som gjort dem sällskap under deras fotosession. Efter en lång dag kändes det bra att pusta ut och högtidlighålla Darwin för att sedan sätta sig vid ett dukat bord. När desserten var aväten gick larmet. Visent i Teremiski!!! Ni måste skynda om ni vill se den. Lothar slängde sig in i bussen och en handfull passagerare riskerade sina liv i den vådliga framfarten. Väl framme gick en tjur och fredligt betade på en äng. Lothars visentguide från morgonen, som letat upp tjuren åt oss, gav alla nödvändiga data; 800 kilo, 50 km/h och 2,50 i höjdhopp. Magiskt ögonblick! Kvällen avslutades med att vi grillade korv ute på gårdsplan och fick se Herr Stenberg dansa magdans till ackompanjemang av en vitrysk orkester. Dessa flydde senare genom skogen tillbaks till sitt hemland.

Vi anträdde hemfärden på fredagmorgonen och efter en lång resa, hamnade vi i Gdynia på kvällen. Utanför vårt hotell häckade försärla och denna art fick bilda slutpunkten för en vecka med fantastiska fågelupplevelser, trevliga skådarvänner och inte minst ett fantastiskt landskap. Totalt såg vi cirka 145 arter under vår resa. Tack även till Studieförbundet som hjälpte oss med bidrag, för att kunna genomföra resan. 2014 är det dags för en ny resa och jag längtar redan tillbaks.